

HARKU VALLA EELARVESTRATEEGIA AASTANI 2025

Harku valla eelarvestrateegia on omavalitsuse 2022 – 2025 aasta eesmärkidega finantsprognoos, mis esitab põhitegevuse tulud ja kulud, investeeringud, finantseerimistegevuse ning nendest lähtuvalt ka rahavood.

Eelarvestrateegia annab rahalised orientiirid valla võimalustest arengukavas kavandatud tegevuste realiseerimiseks. Arengukava koostatakse vastavalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusele (edaspidi KOFS) vähemalt neljaks eelseisvaks eelarveaastaks. Sellest seadusest tulenevalt rakendusid 1.jaanuarist 2012 uued sätted omavalitsuste eelarvete ülesehituses, eelarvestamise põhimõtetes, laenupoliitikas ja aastaaruannete esitamisel. Omavalitsustele (edaspidi KOV) tekkis esmakordselt kohustus mitmeaastaste eelarvete ehk strateegiate koostamiseks. Seadus kehtestas ka piirangud KOV-i ja selle arvestusüksuste netovõlakoormuse suurusele ja põhitegevustulemile ning näeb ette meetmed finantsdistsipliinist kinnipidamiseks ja menetlustoimingud raske finantsolukorra kõrvaldamiseks.

Harku valla eelarvestrateegia koostatakse 4 aasta pikkusena ja uuendatakse igal aastal vähemalt ühe aasta võrra. Strateegiat kohendatakse vastavalt muutustele majanduses ja erinevates tegevusvaldkondades.

Harku valla eelarvestrateegia koostamisel on lähtutud varasemate aastate statistikast ja järgmistest eeldustest:

- 1) Elanike arvu mõõdukas kasv või olemasoleva taseme säilitamine;
- 2) SKP kasvamine vastavalt rahandusministeeriumi prognoosile;
- 3) Uute kohalike maksete mittekehtestamine vaadeldaval perioodil;
- 4) Tulumaksu laekumise kasv vastab rahandusministeeriumi prognoosile ja KOV-le eraldatava osa suurenemist ei arvestata;
- 5) Makse ja erinevaid tasumäärasid ei muudeta, välja arvatud maamaks.
- 6) Vallale kuuluva osaühingu osakuid ei võõrandata;
- 7) Vallale vajalike ja juba töös olevate investeeringute (ka struktuurifondide abil teostatavate) elluviimine;
- 8) Vallaasutuste (koolid, lasteaiad, raamatukogud, noortekeskus) töötajate ja ametnike palga taseme hoidmine riigi poolt väljapakutud määradele.
- 9) Lasteaiakohtade loomine vastavalt koolieelse lasteasutuse seaduse § 10.
- 10) Vanema kooliastme haridusasutuste koondumine Tabasallu (Tabasalu hariduslinnak) ja nooremale kooliastmele uute koolikohtade jätkuv loomine mujal Harku vallas.

Alates 2020.aastast on lisandunud arvestatavaks teguriks kogu maailma majandust mõjutav koroonaviirus SARS-CoV-2. Viiruse perioodiline levik võib tuua ettearvamatuid muutusi strateegias ja põhjustada ootamatuid väljaminekuid.

Juba 2021 – 2024 aasta eelarvestrateegia koostamisel tuli arvestada kriisist tuleneva muutunud majanduskeskkonnaga ja muudatustega maksutulude laekumises. Kuigi prognoositi maksutulude laekumise vähenemist, siis tõdesime hoopiski vastupidist tulemust. Samas on mõjutanud strateegia elluviimist kiire hinnatõus.

Vabariigi Valitsuse prioriteedid järgnevateks aastateks on terved ja hoitud inimesed, tark majandus, roheline Eesti, haritud ja nutikad inimesed, aktiivne ja kaitstud Eesti ning avatud ja turvaline õigusriik. Ka Harku vallal tuleb nendest põhitõdedest lähtuda ja anda oma osa kogu Eesti riigi arengule.

Kui 2020. aasta jooksul kasvas Harku valla elanike arv 15 248 elanikult 15 734 elanikuni, siis 2021.aasta esimese poolaastaga tõusis elanike arv üle 16 000. Lisaks Tiskre külas käivitunud kortermajade ehitusele käivitus kiiremas tempos elamuehitus ka Tabasalu alevikus, mis suurendab elanike juurdekasvu tempot ja toob kaasa suuremad kohustused omavalitsusele. Koos kortermajade rajamise kasvutempo tõusuga tõi see kaasa väga kiire ja suurendatud nõudluse lasteaia- ja koolikohtadele. Samas on keeruline prognoosida, kui suur osa sisserändajate peredest vajab kooli- või lasteaia kohta.

Suurenevad vallaelanike nõudmised kodulähedase ja kaasajastatud teenuste järgi. Kuigi suurem osa infrastruktuurist uutes elurajoonides rajatakse arendaja kulul, siis mõned ülesanded (ühendusteel, lasteaiad, koolid) on ka omavalitsuste korraldada ja rahastada.

Riigi poolt suunatakse aina enam ja enam sotsiaalteenuseid kohalike omavalitsuste haldusalasse täitmiseks. Kõik need ülesanded tekitavad lähiaastatel suurt koormust vallaeelarvele ning mõningane teadmatus majanduse arengu küsimuses tekitavad pingeid rahanduse valdkonnas.

1. PÕHITEGEVUSE PROGNOOS

Eelarvestrateegias tuleb ette näha vähemalt nelja aasta perspektiiv. Võrreldes varasemate strateegiatega tuleb edaspidi arvestada Covid-19 viiruse olemasoluga. See võib tuua majanduses kaasa ettearvamatuid muutusi, kärpida tulude laekumist ja jätta vallaelanikud ilma töökohast, kahandades omavalitsuste viimaste aastate kiiret arengutempot. Sellist olukorda ei ole varem olnud, kuid sellega tuleb igal omavalitsusel õppida ise toime tulema.

Kui kriisi esimese laine järel 2020.aasta kevadel prognoositi tulumaksu laekumise vähenemist võrreldes 2019.aasta eelarvega 7%, siis tegelikult olukord nii halvaks ei läinud ja aasta jooksul laekus ikkagi rohkem, kui kavandatud, kokku 20,1 miljonit eurot.

Rahandusministeerium prognoosib järgnevateks aastateks mõõdukat maksu laekumise kasvu. 2021.aastaks kavandati 1,4% suurust tõusu ja ettevaatlikult suhtutakse ka järgnevate aastate kasvutrendi. Sellist tagasihoidlikku kasvu kavandas

ka Harku vald ja eelarvese kinnitati laekumise prognoosiks 20,62 miljonit eurot. 2021.aasta rahandusministeeriumi poolt koostatud majanduse kevadprognoosis on kavandatud majanduse kasvu 2022.aastal 4,8%, 2023.aastal 3,2%, 2024.aastal 3,1% ja 2025.aastal 2,9%.

Tegelik olukord näitab, et elanike ja maksumaksjate arvukuse mõõdukas kasv peaksid tulumaksu laekumist Harku vallas siiski enam suurendama, kui näitab prognoos ja poole aasta tulemused kinnitavad, et majanduse areng on hoopiski kiirenenud ja tulumaksu prognoositav laekumine võib tulla 21,8 miljonit eurot.

Riigiga omavalitsuste nimel läbirääkimisi pidav Eesti Linnade ja Valdade Liit on teinud ettepaneku tõsta KOV tulumaksu osa 12,18%-ni alates 2022.aastast. See otsus aitaks suurendada omavalitsuste tulubaasi veelgi.

Põhitegevuse tuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi tulusid: 1) maksutulud; 2) tulud kaupade ja teenuste müügist; 3) saadavad toetused; 4) muud tegevustulud.

Teised riigieelarvest saadavad toetused ei suurene. Loota saame vaid õpilaste arvukuse kasvu abil eelarveliste hariduskulude summade kasvule. Ka teede korrashoiuks ei nähta lähiaastatel ette suuremaid summasid kui 2021.aastal.

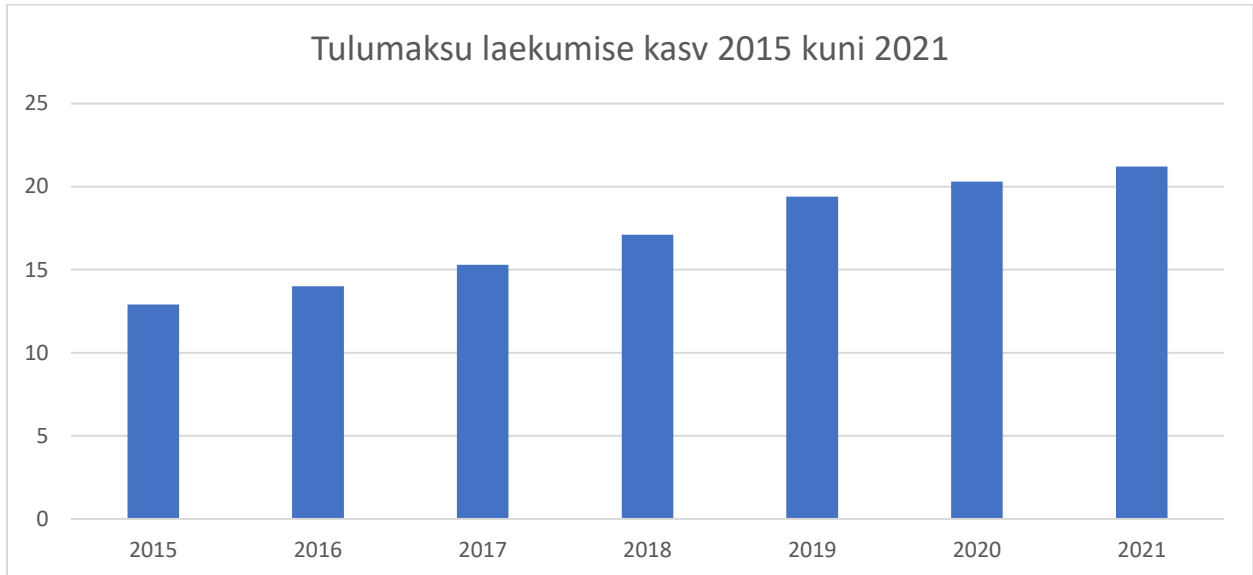
Tulude pidev kasv ei ole praeguses majanduskeskkonnas kindlalt tagatud.

Koostatud eelarvestrateegias on prognoositud tulumaksu kasvu konservatiivselt.

Tabel 1. Põhitegevuse tulud (prognoos 2022-2025)

Põhitegevuse tulud kokku	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	30 180 000	32 103 000	34 103 000	36 183 000	38 133 000
Maksutulud	23 150 000	24 660 000	26 160 000	27 790 000	29 290 000
sh tulumaks	21 800 000	23 300 000	24 800 000	26 300 000	27 800 000
sh maamaks	1 300 000	1 300 000	1 300 000	1 430 000	1 430 000
sh muud maksutulud	50 000	60 000	60 000	60 000	60 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 655 509	1 900 000	2 000 000	2 050 000	2 100 000
Saadavad toetused tegevuskuludeks	5 331 491	5 500 000	5 900 000	6 300 000	6 700 000
sh tasandusfond	4 861				
sh toetusfond	5 046 488	5 300 000	5 700 000	6 100 000	6 500 000
sh muud toetused	300 000	200 000	200 000	200 000	200 000
Muud tegevustulud	43 000	43 000	43 000	43 000	43 000

Tulumaksu tegelik laekumine viimase seitsme aasta jooksul on olnud kasvutrendis, kusjuures 2017.aastal 15,3 miljonit eurot, 2018.aastal 17,1 miljonit eurot, 2019.aastal 19,4 miljonit eurot ja 2020.aastal 20,3 miljonit eurot.

Tulumaksu osakaal põhitegevuse tuludes suureneb 2025.aastaks 73,3% ja moodustab kokku 27,8 miljonit eurot.

Maamaksu osas on 2022.aastal kavandatud maa ümberhindamine ja see peaks suurendama maamaksu laekumise prognoosi ca 10% võrra. Uued maahinnad peaksid hakkama kehtima 2024.aastast. Kokkuvõtvalt maamaksu osas:

- Säilib rahvastikuregistrijärgse kodualuse maa maksuvabastus
- Kodualuse maa maksuvabastust laiendatakse elamu- ja ärimaa liitsihtotstarbega maadele. St, et kortermaja esimesel korrusel asuva äripinna ärimaa eest ei peaks korteriomanikud enam maamaksu maksma.
- Iga le katastriüksusele määratakse tegelik väärtus ehk maa maksustamishind.
- Maksustamishind on aluseks maamaksu, riigimaade kasutustasu ning ka tehnovõrkude talumistasude määramisel, mis toob maaomanikele tehnovõrkude ja rajatiste eest kõrgema talumistasu.
- Maksutõusu mõju leevendamiseks on maksumaksjale kaitsemehhanismid (vähendatakse lubatud maksimummäärasid ja kehtestatakse aastasele kasvule 10% piirmäär).
- Muudetakse maa hindamise seadust, maamaksuseadust jt seadusi, et ajakohastada maa väärtuse andmeid ja ühitada need turuväärtuse põhimõtetega.
- Maa korralise hindamise tulemused hakkavad kehtima 2024. aastal.

Kuigi lõplikud otsused selles valdkonnas on tegemata, on eelarvestrateegias kavandatud muutusi maamaksu laekumises alates 2024.aastast.

Põhitegevuse kuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi kulusid: 1) antavad toetused; 2) muud tegevuskulud.

Viimaste aastate eesmärk on olnud põhitegevuse kulude kasvutempo aeglustamine ja hoidmine madalamal põhitegevuse tulude kasvutempost. See võimaldab saada suurema põhitegevuse tulemi (põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe), mis oli kuni 2020.aasta lõpuni koos põhitegevuse tulude mahuga netovõlakoormuse arvestuse aluseks. Pärast seda viidi sisse seaduse muudatus, mis küll arvestuse alused ei muutnud, kuid nüüd peab Harku vald rohkem tähelepanu osutama põhitegevuse tulude mahule, sest põhitegevuse tuleme meie jaoks enam olulist rolli ei mängi, sest seda suurendati seaduses aastatel 2020 kuni 2024 10kordse vaheni.

Paratamatu kulude kasv on tingitud uute asutuste käikuandmisest (lasteaiarühmad moodulites), survest palgatõusule ja kiirest hinnatõusust. Kõige suurem kulude kasv kaasneb hariduse valdkonnas 2021.aastal hariduslinnaku kikuandmisega ja 2023. või 2024.aastal Tiskre kooli avamisega. Riigigümnaasiumi hakatakse ülal pidama riigieelarvest.

Kui 2019.aastal aastal koostatud strateegias kavandati asutuste käikuandmise ja olemasolevate laiendamise seonduvate personalikulude kasvu prognoos koos juba palgal olevate töötajate palgatõusuga kuni 5% aastas, siis eelmisel aastal koostatud prognoosis vähendati tõusutempot ja kavandati kogu perioodi personalikulude kasvuks 10,3%.

Palga korrigeerimise aluseks olev õpetajate palgatõus oli riigi eelarvestrateegias neljaks aastaks külmutatud, kuid viimane info kinnitab, et väärtustamiseks õpetaja ametit tõstetakse nende palga alammäära 3% võrra.

Põhitegevuse kulude tuludest kiire kasv mõjutab otseselt põhitegevuse tulemit, mis varem oli netovõlakoormuse arvestamise aluseks. Alates 2020.aasta detsembrikuust tulemile rõhku panema ei pea.

Allolevas tabelis on muude kulude hulgas on ka reservfond, mis võib iga aasta lõpuks taanduda 0 euron.

Tabel 2. Põhitegevuse kulud (2022-2025)

Põhitegevuse kulud kokku	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Põhitegevuse kulud kokku	24 253 000	26 380 590	27 414 883	28 878 756	30 208 417
Antavad toetused tegevuskuludeks	1 753 000	1 805 590	1 859 758	1 915 550	1 973 017
Muud tegevuskulud	22 500 000	24 575 000	25 555 125	26 963 206	28 235 400
sh personalikulud	13 200 000	14 875 000	15 385 125	16 493 206	17 235 400
sh majandamiskulud	9 300 000	9 700 000	10 170 000	10 470 000	11 000 000
sh kasutusrendilepingud	299 000	295 000	55 000	55 000	55 000
sh muud kulud*	0	266 000	276 000	288 000	302 000

- reservfond

Põhitegevuse kulud suurenevad 2025.aastaks 24,5% võrra 30,1 miljoni euron.

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe, mille väärtus aruandeaasta lõpu seisuga peab olema null või positiivne. Eelarvestrateegia perioodil ületavad tulud igal aastal kulusid ja selle tõttu on tulem kasvav.

Tabel 3. Põhitegevuse tulem (2022-2025)

	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Põhitegevuse tulem					
Põhitegevuse tulud	30 180 000	32 103 000	34 103 000	36 183 000	38 133 000
Põhitegevuse kulud	24 253 000	26 380 590	27 414 883	28 878 756	30 208 417
Põhitegevuse tulem	5 927 000	5 722 410	6 688 117	7 304 244	7 924 583

Strateegia eesmärgiks on võimalikult suure põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe säilitamine.

2. INVESTEERINGUD JA FINANTSEERIMISTEgevus

Investeermistegevuse rahavoogudes käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFs-i regulatsioonist järgmisi elemente: 1) põhivara soetus; 2) põhivara müük; 3) põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine; 4) põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine; 5) osaluste soetus; 6) osaluste müük; 7) muude aktsiate ja osade soetus; 8) muude aktsiate ja osade müük; 9) antavad laenud; 10) tagasilaekuvad laenud; 11) finantstulud ja finantskulud.

Perioodi jooksul on kavas teha mitmeid olulisi investeeringuid. Seoses hädavajalike investeeringute kasvuga haridusvaldkonnas väheneb teiste valdkondade varem kavandatud investeeringute maht. Perioodi jooksul on vaja avada põhikool ja lasteaed Tiskre külas, luua täiendavaid lasteaiakohti Tabasalus ja Vääna-Jõesuus. Sel põhjusel on vähendatud investeeringute mahtu vallamajandusega seotud valdkondades (teede ehitus, valgustus, jm.). Kuna Harku valla laenukoormus on niigi suur, siis edaspidi on võimalik kaasata laenuraha limiteeritult.

Nelja aasta jooksul on kavas investeerida 30,5 miljonit eurot, millest suuremad tehakse perioodi kahel esimesel aastal. Edaspidi on kavandatud väiksemad mahud, kuid aja muutused muutub ka üldpilt selgemaks, ennustamise eksimus väiksemaks ja kindlasti mahud suurenevad. Kindlasti kaasatakse Euroopa Liidu teotusmeetmete vahendeid, mis hetkel on selgumata ja muud.

Tabel 4. Kavandatud investeermistegevus (2022-2025)

	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Investeermistegevus kokku				
Investeermistegevus kokku	-11 964 600	-11 702 100	-4 535 812	-2 557 812
Põhivara müük (+)	200 000	0	0	0
Põhivara soetus (-)	-11 631 763	-11 414 763	-4 242 000	-2 250 000
<i>sh projektide omaosalus</i>	-11 631 763	-11 414 763	-4 242 000	-2 250 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	0	0	0	0

Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-139 336	-139 336	-139 336	-139 336
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0	0	0
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	0	0	0	0
Tagasilaekuvad laenud (+)	86 580	86 580	86 580	86 580
Antavad laenud (-)	0	0	0	0
Finantstulud (+)	41 100	41 100	41 100	41 100
Finantskulud (-)	-251 181	-275 681	-282 156	-296 156

Suurimad investeeringud on kavandatud 2022-2023.aastal - Tiskre põhikool ja lasteaia ehitus, jätkatakse ettevalmistavate tegevustega nii jalgpallihalli kui ka vallamaja rajamiseks. Rajamist ootab endiselt ka Meriküla trepp-lift, mille mahtu on kogukonna vastuseisu tõttu vähendatud, kuid mida kohalik kogukond endiselt vaidlustab. Päevakorras on veel ühe lasteaia rajamine – Tabasallu, kuigi Cumulus Consulting OÜ poolt teostatud Harku valla rahvastiku uuring ei näidanud selle otsest rajamise vajadust lähiaastatel.

2022.aasta suve hakul lõpeb Alasniidu Lasteaia rendileping ning Harku vald on valmis kinnistu eraomanikult välja ostma. Maksumus 2 289 526 eurot jaguneb kahe aasta – 2022 ja 2023 vahel.

Suurte investeerimisprojektide tõttu tuleb lükata väiksemad tööd edasi oma aega ootama, eriti teede ehituse ja valgustuse rajamise tööd. 2022.aastasse on üleminevad tööd Muraste koolistaadioni rajamine, mis peaks valmima 15.augustiks 2022.a ja Apametsa tee ehitus Tiskre külas valmimise tähtajaga 30.06.2022.a. Koos Tiskre kooli ehitusega tuleb hakata rajama ka muud Infrat selles piirkonnas. Pearõhk on pandud Liiva tee ja kergliiklustee rajamiseks.

Et kavandatud suuremad investeeringud realiseerida tuleb võtta täiendavat laenu 12 miljonit eurot perioodi esimesel kahel aastal. 2024 ja 2025.a laenuvõtmise võimalus tõenäoliselt langeb ära ja seetõttu on kavandatud nendeks aastateks ka vähem investeeringuid. Maksimaalses ulatuses laenamiseks peavad olema täidetud kõik KOFSt tulenevad nõuded.

2020.aasta lõpus oli netovõlakoormus 50,45% tänu eelkõige kõrgele likviidsusele. Harku valla laenukoormus on üsna kõrge ja suureneb lähiaastatel veelgi. Kavas suurendada Harku valla laenuportfelli veel 12 mln euro võrra ja laenujääk peaks pärast seda jääma lubatud piiridesse. Prognoos näitab, et põhitegevuse tulem peab olema hea, kuid kasvatada tuleb ka põhitegevuse tulude mahtu, sest 2020.aasta lõpus vastu võetud seaduse muudatus paneb rõhu just sellele näitajale.

Kui kiire kasv majanduses jätkub, kasvavad kiiremini ka põhitegevuse tulud. Kuid täiendav laenukaasamine suurendab ka finantsriski. Kui Euribor hakkab tõusma, kasvavad intressikulud. See võib mõjutada tulevikus olulisel määral investeeringute mahtu.

Tabel 5. Finantseerimistegevus (2022-2025)

	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Finantseerimistegevus kokku	2 530 437	4 072 699	3 665 194	-2 479 799	-2 491 799
Kohustuste võtmine (+)	4 000 000	6 000 000	2 000 000	0	0
Kohustuste tasumine (-)	-1 469 563	-1 927 301	-2 334 806	-2 479 799	-2 491 799
Likviidsete varade muutus (+,-)	-3 933 061	-1 899 490	-1 348 788	-211 367	374 973
Nõuete ja kohustiste saldode muutus (+;-)	-1 184 000				

Harku valla eelarvestrateegia näeb ette aasta lõpuks kogutud likviidse vara kasutamist järgnevate aastate eelarvetes.

Kavandatav netovõlakoormus on Harku valla eelarvestrateegias järgmine:

	2021	2022	2023	2024	2025
Netovõlakoormus eurodes	19 138 301	24 849 943	29 603 377	27 074 397	23 947 077
Netovõlakoormuse %	63,4	77,4	86,8	74,8	62,8

Netovõlakoormust arvutatakse võlakohustuste ja likviidne vara vahena.